

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle kotoutumislain mukaisista asetuksista

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon työ- ja elinkeinoministeriölle kotoutumislain mukaisista asetuksista.

Asetus 4: laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (jäljempänä korvausasetus)

Lausunto

Laskennallisten korvausten korvausaikaa lyhennetään kolmesta vuodesta kahteen vuoteen ja kiintiöpakolaisten kohdalla neljästä vuodesta kolmeen vuoteen. Länsi-Uudellamaalla oli heinäkuussa 2024 laskennallisten korvausten piiriin kuuluvia henkilöitä 3251 ja vuoden 2023 heinäkuussa 1950, joten puhutaan hyvin huomattavasta henkilömäärästä. Kun korvausaikaa lyhennetään, alentaa se huomattavasti hyvinvointialueen korvauksia.

Vuoden 2023 tiedoilla nykyisiin korvauskäytäntöihin suhteutettuna korvausten vähennys olisi n. 180 000 € Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Vuoden 2024 tiedoilla alennus olisi n. 301 000 €.

Kotoutumislain mukaan hyvinvointialueelle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen osallistumisesta sekä muiden kotoutumista edistävien palveluiden ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Asetusluonnoksessa on määritelty alle 7-vuotiaan laskennalliseksi korvaukseksi 1175 € (tästä tulkitsemisen korvausta 833 €) ja yli 7-vuotiaan laskennalliseksi korvaukseksi 1178 € (tästä tulkitsemisen korvausta 833 € ja ensimmäiselle vuodelle lisäkorvaus 75 € / hlö). Kun laskennallisesta korvauksesta vähentää

tulkkauksen osuuden, on korvaus yli 7-vuotiaasta ensimmäisenä vuonna 420 € ja toisena vuonna 345 € ja alle 7-vuotiaasta 342 €.

Hyvinvointialueen arvion mukaan korvaukset ovat aivan liian matalia suhteessa hyvinvointialueella tehtävään kotoutumista edistävään työhön. Lisäksi summiin ei ole tehty tasokorotusta v. 2023 alun jälkeen, vaikka esim.

henkilöstökustannukset ovat nousseet. Esityksessä ei ole riittävästi perusteltu, miten korvaussummiin on päädytty.

Hyvinvointialueelle maksettava laskennallinen korvaus on tarkoitettu mm. monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen osallistumisesta. Asetusluonnoksesta saa sellaisen käsityksen, että hyvinvointialueen oletetaan osallistuvan pelkästään työvoiman ulkopuolella olevien monialaiseen osaamisen kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin. Todellisuudessa työnhakijoina on sellaisia kiintiöpakolaisia, ihmiskaupan uhreja tai toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavia henkilöitä, joille on tarpeen tehdä monialainen arviointi ja monialainen kotoutumissuunnitelma. Monialaiseen arvioon ja suunnitelmaan on tarve esim. tilanteissa, joissa henkilöllä on arkielämässään erityisiä sosiaalisia haasteita, rajoitteita toimintakyvyssä tai erityisiä vaikeuksia asioida eri viranomaisten kanssa. Asetusluonnoksessa todetaan, että työnhakijoiden osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi toteutettaisiin osana työvoimapalveluita ja niiden rahoitusta. Hyvinvointialue ei ole kuitenkaan osallinen tuosta rahoituksesta. Näin ollen asetusluonnoksen kustannuslaskelmassa on ajatteluvirhe.

Esityksessä on epäsuhta sen mukaan, mikä kotoutumista edistävän työn korvauksen määrä on suhteessa tulkitsemisen korvaussummaan. Millä perusteella tulkitsemisen korvaus voi olla korkeampi kuin itse työn korvaus? Kotoutumislain mukaan laskennalliset korvaukset on tarkoitettu myös muiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämiseen kuin monialaisten arvioiden ja suunnitelmien tekemiseen. Tätä kotoutumista edistävän työn määrää ei ole

kuitenkaan arvioitu asetusluonnoksessa mitenkään. Aikuiselle kotoutuja-asiakkaalle voidaan järjestää hänen tarpeensa mukaan mm. ohjausta ja neuvontaa sote-palveluista, sosiaaliohjausta, sosiaalityötä, taloudellisen tuen neuvontaa, etuuskäsittelyä, sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointia, verkostotyötä, maahantulotarkastus ja hyte-palveluja. Lapsiperheille hyvinvointialueella tarjotaan mm. äitiys- ja lastenneuvolapalveluja, koulu- ja opiskeluterveydenhoitoa, kuraattoripalveluja, perheneuvolapalveluja, lasten mielenterveyspalveluja, perhetyötä ja perhesosiaalityötä. Nämä kaikki palvelut edistävät henkilön ja perheen kotoutumista. Palveluissa kerrotaan kotoutuja-asiakkaille palvelun sisällöstä ja tavoitteista ja itse palvelu edistää lapsen tai perheen itsenäistä Suomessa suoriutumista ja osallisuuden kokemusta ympäröivässä yhteiskunnassa.

Kotoutuja-asiakkaat tarvitsevat erityisen paljon sote-palveluiden neuvontaa sekä palveluiden sisältöön perehdyttämistä ja heillä on keskimääräistä enemmän palveluiden tarvetta. Mm. lapsiperheiden palveluita käytetään kotoutumisen yhteydessä merkittävästi. Laskennallisen korvauksen osuus, joka on arvioitu itse asiakastyöhön, tulisi olla vähintään tulkitsemiseen arvioidun kustannuksen tasolla. Muutoin asetuksen korvaussummat eivät ole perusteltuja.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kotoutumista tukevissa sosiaalipalveluissa on asiakkaina kansainvälistä suojelua saavia, joilla on ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä korkeintaan kolme vuotta. Kotoutumista tukevien palveluiden asiakkailta on sosiaalihuollon palveluiden tarve. Pelkästään Espoon alueen kotoutumista tukevissa sosiaalipalveluissa toteutettiin v. 2023 yhteensä 19 268 asiakaskontaktia ja asiakassuunnitelmaa/-arviota. Jos tuo kontaktimäärä kerrotaan tuntihinnalla, joka on keskiarvo sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien tuntihinnasta, on kustannus yhteensä n. 1 705 000 €. Jotkut asiakaskontaktit kestävät yli tunnin ajan ja toiset alle tunnin. Tulkkauksen käyttäminen pidentää kontaktien kestoa. Espoon kotoutumista tukevissa sosiaalipalveluissa laadittiin lisäksi v. 2023 4089 päätöstä. Päätöksiä tekevät sekä etuuskäsittelijät, sosiaaliohjaajat että sosiaalityöntekijät. Jos päätösten tekemisen kestoksi arvioitaisiin keskimäärin ½ h ja määrä kerrotaan sosiaaliohjaajien tuntihinnalla,

tarkoittaa se n. 156 000 € kustannusta. Asiakaskontaktien, dokumenttien laatimisen (mukana ei asiakaskirjauksia) ja päätöksenteon henkilöstömenot olisivat olleet pelkästään Espoon kotoutumista tukevissa sosiaalipalveluissa n. 1 861 000 € (vrt. v. 2023 laskennalliset korvaukset koko Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella 673 766 €). Kotoutumista tukevien sosiaalipalveluiden lisäksi kotoutuja-asiakkaita on asiakkaina kaikissa muissakin sote-palveluissa. Eesityksen tulkitsemiseen arvioitu korvaussumma vaikuttaa melko oikealta. Osalla tulkitsemisen tarvetta on enemmän ja toisilla vähemmän. Joka tapauksessa sote-palvelut ovat enimmäkseen sellaisia palveluja, että tulkitseminen on erittäin tärkeää, jos henkilö ei hallitse suomen kieltä hyvin. Terveystuollossa annetaan hoito-ohjeita ja selitetään asioita, jotka sisältävät vaikeita sanoja. Sosiaalihuollossa käsitellään vaikeita ja monimutkaisia asioita, jolloin on hyvin tärkeää, että keskustelussa molemmat osapuolet ymmärtävät, mitä toinen on sanomassa. Kielen opiskelua voi harjoitella monissa arjen tilanteissa, mutta sosiaali- ja terveystuveluiden tapaamiset eivät ole ensisijaisesti kielen harjoittelun tilanteita.

Hyvinvointialue voi hakea erityiskustannuskorvauksia huomattaviin sote-kustannuksiin, mutta näitä erityiskustannuskorvauksia voidaan hakea vain hyvin harvojen henkilöiden kohdalla. Tämän vuoksi laskennallisilla korvauksilla on tärkeä merkitys hyvinvointialueen palveluiden järjestämisessä.

Asetusluonnoksen yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin yhteydessä on nostettu esiin erityisesti vaikutus sukupuolten tasa-arvoon ja lapsiin. Asetus vaikuttaa ennen kaikkea haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden palveluiden järjestämisen mahdollisuuksiin. Hyvinvointialueiden, joiden alueella asuu paljon laskennallisten korvauksien piiriin kuuluvia henkilöitä, tulee järjestää laajamittaisesti kotoutumista edistäviä sote-palveluja. Palveluiden järjestämiseen tulee osoittaa rahoitus, joka on riittävällä tasolla suhteessa palveluiden järjestämisen kustannuksiin. Muutoin on vaarana, että hyvinvointialue ei pysty järjestämään kotoutujien tarvitsemia palveluita ja kotoutuminen näiden henkilöiden kohdalla estyy tai hidastuu ja henkilöt jäävät pitkäaikaisesti sote-palveluiden piiriin ja sosiaaliturvan varaan.